

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено кандидатом економічних наук, професором кафедри управління персоналом *Л. С. Дорошенко*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом (протокол № 7 від 02.07.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дорошенко Л. С. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Розміщення продуктивних сил” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 20 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Розміщення продуктивних сил”, вивчення конкретних тем чи питань, теми рефератів, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета методичних рекомендацій:

- ознайомити з основними формами самостійної роботи з навчальним матеріалом;
- подати допомогу у практичному застосуванні зазначених форм;
- методично забезпечити самостійне вивчення окремих тем дисципліни “Розміщення продуктивних сил”, які в повному обсязі не входять до лекційного курсу, але необхідні для всебічного та глибокого опанування теоретичних знань.

Методичні рекомендації орієнтують студентів, на які питання певної теми слід звернути особливу увагу, а також на бажаний результат вивчення теми. У такий спосіб студенти можуть самостійно визначити ступінь досягнення навчальної мети.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	Змістовий модуль I. Теоретичні засади розміщення продуктивних сил Теоретико-методичні засади розміщення продуктивних сил
2	Змістовий модуль II. Народного господарський комплекс та його структура Народногосподарський комплекс та його структура
3	Розміщення і територіальна організація промислових комплексів
4	Змістовий модуль III. Управління соціально-економічним розвитком регіонів Особливості розвитку економіки регіонів в конкурентному ринковому середовищі
5	Управління соціально-економічним розвитком регіону

ЗМІСТ
дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ”

**Змістовий модуль I. Теоретичні засади розміщення
продуктивних сил**

**Тема 1. Теоретико-методичні засади розміщення
продуктивних сил**

Методичні вказівки до вивчення теми

Вивчаючи тему, потрібно насамперед засвоїти низку категорій та понять, зокрема таких, як продуктивні сили, їх розміщення, фактори та принципи розміщення. При цьому слід звернути увагу на те, що в навчальній та науковій літературі наводяться різні тлумачення певного поняття. Часто це пояснюється зміною поглядів, оцінок певної категорії. Наприклад, якщо раніше продуктивні сили розглядалися як засоби виробництва та люди, які приводять їх у дію, то нині продуктивними силами вважається система факторів виробництва, що забезпечують перетворення речовин природи відповідно до потреб людей, створюють матеріальні та духовні блага і визначають підвищення продуктивності суспільної праці.

Важливою складовою теми є економічні закони та закономірності, на яких базується розміщення продуктивних сил. Необхідно чітко зрозуміти сутність економічного закону як економічної категорії, його об'єктивний характер, відмінності понять “закон” та “закономірність”, а також сутність окремих законів та закономірностей, таких як територіальний поділ праці, територіальна концентрація виробництва, вирівнювання (зближення) рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, комплексного розвитку продуктивних сил та ін.

Для кращого засвоєння теоретичних засад розміщення продуктивних сил потрібно зрозуміти механізм урахування дії економічних законів при прийнятті рішення про розміщення конкретного виробництва, з'ясувати сутність характеристики таких понять, як фактори та принципи розміщення продуктивних сил, а також вивчити конкретні фактори та принципи.

Доцільно ознайомитися з окремими теоріями, які розробляли вчені різних часів, зрозуміти основні положення таких концепцій, як “географічний детермінізм”, “інвайроменталізм”, “кліматичні опти-

муми”, “концентричні кільця” та ін. Слід запам’ятати також основних представників різних наукових концепцій.

ТЕСТИ

1. Зазначте визначення, що якнайповніше розкриває завдання курсу “Розміщення продуктивних сил”:

- а) визначення методів обґрунтування та напрямків удосконалення територіальної організації виробництва, а також територіальних особливостей єдиного економічного простору, механізмів формування регіональних ринків і процесів розвитку міжрайонних та внутрішньорайонних зв’язків;
- б) визначення раціонального розміщення продуктивних сил, ефективного використання всіх видів ресурсів та зменшення витрат на підвищення економічного потенціалу території;
- в) визначення факторів, що зумовлюють розміщення виробництва в конкретному регіоні;
- г) вивчення закономірностей просторової організації продуктивних сил.

2. До методів, які використовуються для обґрунтування розміщення продуктивних сил, не належать:

- а) балансові розрахунки;
- б) економіко-статистичний аналіз;
- в) класифікація галузей економіки;
- г) економіко-математичне моделювання.

3. Продуктивні сили – це:

- а) природні умови і трудові ресурси;
- б) сукупність суб’єктивних і речових факторів виробництва;
- в) галузі сфери матеріального виробництва;
- г) природні ресурси та засоби виробництва, створені суспільством.

4. У складі продуктивних сил природні ресурси можуть бути:

- а) засобами праці;
- б) предметами праці;
- в) засобами виробництва;
- г) умовами для здійснення виробничої діяльності.

5. Основними передумовами територіального поділу праці є такі:

- а) природні умови і ресурси;

- б) економічна ситуація;
- в) попит на товари та послуги;
- г) соціально-економічні умови.

6. Галузі спеціалізації економіки регіону визначаються за допомогою коефіцієнта:

- а) локалізації;
- б) міжрайонної товарності;
- в) виробництва продукції галузі на душу населення;
- г) кореляції.

7. Німецький вчений І. Тонен обґрунтував:

- а) теорію “штандартів”;
- б) теорію “концентричних кілець”;
- в) “систему шестикутників”;
- г) ієрархію центральних місць за їх функціональним значенням та ступенем впливу на навколишній простір.

8. Спеціалізація регіону визначається за допомогою таких показників:

- а) питомої ваги продукції окремих галузей у загальному обсязі продукції регіону;
- б) питомої ваги промислової продукції регіону в загальному обсязі продукції по країні;
- в) питомої ваги працівників, зайнятих в окремих галузях, у загальній їх кількості у промисловості регіону;
- г) питомої ваги працівників, у промисловості регіону, у загальній їх кількості у країні.

9. При розрахунку ефективності витрат розрізняють такі види ефективності:

- а) загальну (абсолютну);
- б) глобальну;
- в) часткову;
- г) порівняльну.

10. Узгодження системи кількісних і якісних показників розвитку народного господарства регіону та його ланок забезпечується за допомогою:

- а) бюджетних нормативів;
- б) територіальних балансів;
- в) фінансових механізмів;
- г) самоуправління регіонів.

11. Зазначте, що з наведеного не належить до принципів розміщення продуктивних сил:

- а) наближення виробництва до джерел сировини, палива, енергії та регіонів споживання продукції;
- б) першочергове освоєння та комплексне використання найефективніших видів природних ресурсів;
- в) регіональна інтеграція та комплексність;
- г) пропорційне розміщення продуктивних сил.

12. Зазначте, який із наведених показників найточніше відображає трудомісткість продукції:

- а) питомі витрати на заробітну плату в собівартості продукції;
- б) кілкість людино-годин на одиницю продукції;
- в) обсяг виробленої продукції на одного працівника;
- г) розмір заробітної плати на одиницю продукції.

13. Теорію просторової організації суспільства, моделювання процесів на основі мінімізації витрат сил і часу при переміщенні найкоротшими відстанями розробив П. Хаггет:

- а) у кінці XIX ст.;
- б) на початку XX ст.;
- в) у 60–70-х роках XX ст.;
- г) у першій половині 50-х років XX ст.

14. Зазначте, що з наведеного не впливає на посилення ролі територіального підходу до регулювання економіки в умовах ринку:

- а) наявність суто регіональних проблем у суспільному розвитку;
- б) ускладнення територіальної організації підприємств різних форм власності;
- в) необхідність узгодження інтересів окремих підприємств та господарського комплексу в цілому;
- г) скорочення обсягу випуску промислової продукції.

15. Методи вивчення міжгалузевих зв'язків і міжгалузевого балансу за схемою “витрати – випуск” на прикладі структури американської економіки розробив:

- а) У. Ізард;
- б) В. Леонт'єв;
- в) П. Хаггет;
- г) В. Кристалер.

16. Предмет вивчення курсу “Розміщення продуктивних сил” становлять:

- а) умови, особливості та ефективність розміщення і розвитку суспільного виробництва;
- б) сукупність факторів, які визначають територіальну організацію суспільства;
- в) закономірності територіальної організації продуктивних сил;
- г) сукупність соціально-економічних та природних чинників раціонального розміщення продуктивних сил.

17. Рівень розвитку регіонального виробництва визначається такими показниками:

- а) обсягом виробленого національного доходу на одного працюючого;
- б) обсягом спожитого чистого продукту на душу населення;
- в) виробленим національним доходом;
- г) продуктивністю праці.

В результаті вивчення даної теми студент повинен *знати*

- сутність понять “продуктивні сили”, “елементи продуктивних сил”, “економічний закон (закономірність)”, “фактори та принципи розміщення продуктивних сил”;
- важливіші економічні закони, які необхідно враховувати при розміщенні виробництва;
- основні групи факторів розміщення продуктивних сил;
- принципи розміщення продуктивних сил.

уміти

- пояснити дію основних законів та закономірностей;
- розкрити механізм урахування принципів та факторів розміщення продуктивних сил;
- навести конкретні приклади зміни впливу окремих факторів на розміщення конкретних виробництв.

Теми рефератів

1. Працівники як основний елемент продуктивних сил.
2. Закони та закономірності розміщення продуктивних сил.
3. Сировинний фактор в розміщенні продуктивних сил.
4. Наука як специфічний елемент продуктивних сил.
5. Теорії та концепції розміщення продуктивних сил.

Вимоги до написання реферату:

- викладення матеріалу повинно бути логічно послідовним;
- реферат повинен мати дослідницький характер, містити постановку проблеми, узагальнене викладення самостійно опрацьованої літератури та аналіз фактичних матеріалів, а також висновки автора;
- на запозичені до реферату матеріалу (літературні, статистичні) необхідно зробити відповідні посилання на першоджерела;
- обсяг реферату має становити до 15 аркушів друкованого тексту формату А 4 зі стандартними полями через 1,5 міжрядкових інтервалів;
- в кінці реферату наводиться список використаних джерел.

Література [2; 4; 7; 14]

Змістовий модуль II. Народного господарський комплекс та його структура

Тема 2. Народного господарський комплекс та його структура

Методичні вказівки до вивчення теми

Вивчення даної теми слід починати з усвідомлення сутності національної економіки як системи та її зв'язків з іншими системами — природою та суспільством. Основну увагу слід звернути на таке:

- національна економіка (народного господарський комплекс) — це сукупність економічних суб'єктів, які функціонують на території держави тривалий період;
- діяльність економічних суб'єктів (і економіки в цілому), з одного боку, полягає в перетворенні природних ресурсів, а з іншого боку, це перетворення здійснюється згідно з потребами суспільства. Отже, економіку необхідно розглядати як з'єднуючу ланку між двома складними системами — природою та суспільством.

Для аналізу рівня соціально-економічного розвитку продуктивних сил країни в цілому і окремих регіонів важливе значення має дослідження різних видів структур економіки (галузевої, соціально-економічної, територіальної та ін.). Слід запам'ятати, що в цьому контексті структура економіки являє собою кількісне (у відсотках) співвідношення окремих її частин. Такими частинами можуть бути галузі, сектори економіки та економіка регіонів.

При опрацюванні навчального матеріалу слід звернути увагу на різні підходи до класифікації галузей економіки, ступінь її деталізації, ознайомитись з зарубіжним досвідом у цій сфері.

Доцільно розглянути напрямки практичного застосування класифікацій галузей економіки, та видів економічної діяльності. Оскільки вони є складовими єдиної системи класифікації та кодування техніко-економічної та статистичної інформації, їх використовують в інформаційних системах управління, податкових службах, органах державної реєстрації суб'єктів підприємницької та непідприємницької діяльності, міністерствах і відомствах, підприємствах і організаціях при опрацюванні статистичної інформації, забезпечуючи її порівняльність.

Класифікацію галузей і видів економічної діяльності можуть використовувати також окремі юридичні та фізичні особи при розробці стандартів, коли потрібно мати інформацію, що характеризує діяльність різних господарських суб'єктів.

Зазначені класифікації та розраховані на їх основі структури широко використовують для міжрегіональних та міждержавних порівнянь.

Тести

1. В умовах формування ринкових відносин частка галузей матеріального виробництва у структурі ВВП:

- а) зростає;
- б) залишається незмінною;
- в) зменшується;
- г) можливі всі три варіанти.

2. У структурному аналізі розміщення вирізняють:

- а) промисловість, сільське господарство, машинобудування;
- б) сфери матеріального виробництва і невиробничу;
- в) галузі виробництва і соціальну сферу;
- г) транспорт, будівництво, торгівлю.

3. Зазначте, яка з форм територіальної організації промисловості означає групу підприємств, компактно розташованих на невеликій території:

- а) промисловий район;
- б) промислова агломерація;
- в) промисловий вузол;
- г) промисловий центр.

4. Рекреаційна зона — це:

- а) сукупність функціонально пов'язаних рекреаційних пунктів і курортів;

- б) територія, на якій розташовані санаторії, пансіонати, курорти;
- в) сукупність лікувальних закладів;
- г) територія для відпочинку.

5. Рекреаційний комплекс охоплює такі функціональні групи:

- а) лікувально-оздоровчу;
- б) економічну;
- в) кліматичну;
- г) лісову.

6. Народногоосподарський комплекс — це:

- а) сукупність господарських суб'єктів;
- б) виробництво товарів і послуг;
- в) сукупність підприємств матеріального виробництва;
- г) промислові підприємства, розташовані на певній території.

7. Галузь — це:

- а) сукупність підприємств споріднених видів економічної діяльності;
- б) підприємства, що використовують однакову сировину;
- в) сукупність підприємств однієї форми власності;
- г) підприємства, розташовані на одній території.

8. До структурних елементів економіки країни належать:

- а) підприємство;
- б) галузь;
- в) економіка регіону;
- г) промисловий вузол.

У результаті вивчення теми студенти повиненні:

знати

- сутність понять “національна економіка”, “галузь”, “сектор”, “міжгалузевий комплекс”;
- види класифікації галузей та видів економічної діяльності;
- поняття “структура економіки”, види структур;

уміти

- розрахувати галузеву, соціально-економічну та регіональну структури національної економіки;
- на основі аналізу структури економіки країни (регіону) дати охарактеризувати рівень та тенденції їх розвитку.

Теми рефератів

1. Характеристика галузевої структури економіки України за 2000–2007 рр.

2. Порівняльний аналіз структури економіки двох областей (за вибором студента).

Література [1; 5; 7; 11; 12]

Тема 3. Розміщення і територіальна організація промислових комплексів

Методичні вказівки до вивчення теми

Починаючи вивчати тему, необхідно насамперед урахувати сучасні тенденції розвитку промисловості, які характеризуються концентрацією, спеціалізацією, кооперуванням, комбінуванням та високими темпами науково-технічного прогресу. У результаті інтеграції (об'єднання) підприємств різних галузей формуються виробничо-територіальні утворення (комплекси).

Важливо зрозуміти, що формування промислових комплексів сприяє ефективному використанню території, під'їзного транспорту, трубопроводів, електромереж, інженерних споруд, складського господарства тощо.

Необхідно ознайомитися з поглядами вчених-економістів щодо районуотворюючої ролі промислових комплексів (П. М. Алампієв, Я. Г. Фейгін, М. Д. Шаригін, Ф. Д. Заставний, М. М. Паламарчук, О. І. Шаблій).

На особливу увагу заслуговує проблема економічної ефективності регіональних промислових комплексів. Тому слід вивчити основні умови, які її забезпечують, зокрема:

- комплексне використання в господарському обігу природних, економічних, сировинних і трудових ресурсів;
- раціональний поділ праці, поглиблення спеціалізації в межах регіонального промислового комплексу;
- формування єдиної транспортної мережі;
- централізація допоміжних виробництв;
- створення потужної бази будівельної індустрії.

Поглиблене вивчення механізмів формування промислових комплексів, їх функціонування передбачає детальне ознайомлення з принципами об'єднання промислових підприємств у територіальні комплекси, основними групами (типами) комплексів тощо.

Важливо опанувати методичні питання комплексного аналізу промислових вузлів. Зокрема, засвоїти методику дослідження галузевої та територіальної структури промислового вузла, рівня комп-

лексного розвитку промисловості у вузлах, ефективності організації виробництва у промисловому вузлі.

Завершити вивчення теми необхідно розглядом проблем, що потребують розв'язання, з метою вдосконалення територіальної організації виробництва у промислових вузлах (структура виробництва, ринкова спеціалізація кожного вузла, пропорційність розвитку основних груп виробництв та відповідної інфраструктури, охорона навколишнього природного середовища).

Питання для самоконтролю

1. Форми виробничо-територіальних утворень промислового характеру.
2. Поняття промислового комплексу.
3. Відмінності понять районного (регіонального) і вузлового (локального) комплексів.
4. Основні принципи об'єднання промислових підприємств у комплекси.
5. Які основні групи промислових комплексів вирізняють за умовами формування?
6. Типи промислових комплексних утворень за спеціалізацією виробництва (функціональною ознакою).
7. Зміст поняття “промисловий вузол”, ознаки і формування.
8. Які основні критерії використовують для визначення галузей спеціалізації промислового вузла?
9. Показники, що характеризують рівень комплексного розвитку промисловості у вузлах.
10. Від чого залежить ефективність розвитку промислового вузла?

Тести

1. Зазначте, що з переліченого не є формою суспільної організації виробництва:

- а) концентрація;
- б) спеціалізація;
- в) кооперування;
- г) систематизація.

2. Зазначте, яка з форм територіальної організації промисловості означає групу підприємств, що компактно розташовані на невеликій території:

- а) промисловий район;
- б) промислова агломерація;

- в) промисловий вузол;
- г) промисловий центр.

3. Галузі спеціалізації економіки району визначаються за допомогою коефіцієнта:

- а) локалізації;
- б) міжрайонної товарності;
- в) виробництва продукції на душу населення;
- г) кореляції.

4. Спеціалізація району визначається за допомогою таких показників:

- а) питомої ваги продукції окремих галузей у загальному обсязі продукції регіону;
- б) питомої ваги промислової продукції регіону в загальному обсязі продукції по країні;
- в) питомої ваги працівників, зайнятих в окремих галузях, у загальній їх кількості у промисловості регіону;
- г) питомої ваги працівників, зайнятих у промисловості регіону, у загальній чисельності працівників у країні.

У результаті вивчення теми студенти повинні:

знати

- сутність поняття “промисловий комплекс” та його основні ознаки;
- передумови формування промислових комплексів;
- основні типи промислових комплексів та їх характерні ознаки;
- основні напрямки вдосконалення територіальної організації промислового виробництва;
- відмінності промислових комплексів і вузлів;

уміти

- розкрити умови впливу на економічну ефективність регіональних промислових комплексів;
- пояснити порядок визначення галузей спеціалізації промислового вузла;
- визначати найважливіші показники для характеристики рівня комплексного розвитку промисловості у вузлах.

Теми рефератів

1. Характеристика промислових вузлів на території України.
2. Особливості формування та аналізу промислових комплексів.

3. Регіональні науково-технічні парки як форма регіонального розвитку продуктивних сил.

Література [2; 4; 7; 14]

Змістовий модуль III. Управління соціально-економічним розвитком регіонів.

Тема 4. Особливості розвитку економіки регіонів в конкурентному ринковому середовищі

Методичні вказівки до вивчення теми

Вивчаючи тему, слід виходити з того, що в ринкових умовах всі регіони є економічно самостійними суб'єктами господарства країни. Завдяки цьому змінюється їх положення та функції в конкурентному середовищі. Саме виконання цих функцій (зокрема, узгодження і захист інтересів регіону всередині країни і за кордоном, створення умов для успішного розвитку в регіоні малого та середнього бізнесу, створення системи регіональних пільг і гарантій для діяльності підприємницьких структур тощо) сприятиме забезпеченню економічної, соціальної та екологічної безпеки, зміцненню конкурентних позицій та стабільному розвитку регіональної економіки.

Необхідно зрозуміти, що регіони мають різні конкурентні позиції, а отже, — різні умови для ефективної підприємницької діяльності. У цьому зв'язку, потрібно з'ясувати, які чинники визначають ці позиції, а відтак і привабливість регіону для розміщення нових та реконструкції існуючих підприємств, створення робочих місць. Останнє сприятиме зростанню підвищенню зайнятості, добробуту населення та поліпшенню фінансово-бюджетного стану в регіоні.

Розглянувши конкурентні позиції регіонів, чинники, що їх визначають, та результати посилення цих позицій, необхідно зосередити увагу на обмеженнях та негативних обставинах, які можуть суттєво вплинути на результативність сприятливих конкурентних можливостей. До таких обмежень та негативних чинників належать екстремальні умови виробництва і життєдіяльності населення, недостатня вивченість екологічних умов регіону, відсутність розвинутої транспортної системи та ін.

Важливе питання, на якому слід акцентувати при вивченні теми, полягає в тому, що стабільність та нарощування конкурентних можливостей регіону крім загальнорегіональних умов і процесів залежить також від конкурентних позицій окремих підприємств, галузей чи

міжгалузевих комплексів. Тому необхідно детально розглянути чинники, стимулювання яких забезпечує посилення конкурентних позицій кожного суб'єкта регіональної економіки.

На завершення вивчення теми необхідно звернути увагу на те, що реалізація наявних конкурентних позицій у конкретному регіоні не може забезпечити максимальне задоволення власних економічних та соціальних інтересів. Цим зумовлюється необхідність міжрегіональних зв'язків, встановлення партнерських відносин між регіонами.

Питання для самоконтролю

1. Основні функції регіональних систем як економічно самостійних суб'єктів ринкових відносин.
2. Які чинники визначають стабільність та привабливість регіону для розміщення виробництва?
3. У чому полягає значення зміцнення конкурентних позицій регіону?
4. Обмеження та негативні чинники формування конкурентоспроможності регіональної економіки.
5. Розкрити чинники впливу на розвиток конкурентних позицій суб'єктів регіональної економіки.
6. Найважливіші конкурентні позиції у взаємодії регіонів.

Практичне завдання

Пояснити, чому в ринкових умовах, коли регіональні системи як економічно самостійні суб'єкти ринкових відносин набувають функцій активного впливу на формування і розвиток конкурентних позицій регіону, місце і значення кожного регіону в ринковому просторі визначають спеціалізація та територіальний поділ праці.

У результаті вивчення теми студенти повинні:

знати

- основні функції регіональних систем в умовах ринку;
- чинники, що визначають стабільність та привабливість регіону для розміщення виробництва;
- чинники впливу на розвиток конкурентних позицій суб'єктів регіональної економіки;
- найважливіші конкурентні позиції у взаємодії регіонів;

уміти

- охарактеризувати основні обмеження та негативні чинники, які можуть знизити результативність реалізації сприятливих конкурентних можливостей регіону;

- пояснити, чому успішний розвиток регіонів як економічно самостійних суб'єктів ринкової економіки потребує встановлення партнерських відносин з суміжними регіональними системами.

Теми для підготовки рефератів

1. Конкурентні позиції регіональних систем та напрямки їх зміцнення.
2. Особливості регіону як економічного суб'єкта ринкової економіки.
3. Основні напрямки розвитку конкурентних позицій суб'єктів регіональної економіки.

Література [1; 8; 9; 14]

Тема 5. Управління соціально-економічним розвитком регіону

Методичні вказівки до вивчення теми

Вивчення теми доцільно почати з усвідомлення комплексного характеру проблем територіального розвитку. Регіонально-цілісний зміст цих проблем визначається складним зв'язком природних, економічних та соціальних суперечностей. А це об'єктивно потребує застосування комплексного підходу у вивченні та управлінні регіональним розвитком.

Важливо також звернути увагу на те, що в ринкових умовах (за наявності великої кількості економічно незалежних суб'єктів господарювання) державне регулювання регіональної економіки може здійснюватись в основному за допомогою таких важелів, як державне замовлення, податки, норми амортизаційних відрахувань, відсотків за кредит, банківських облікових ставок, субсидій, податкових пільг та ін. Крім того, існують також адміністративні важелі впливу місцевих органів управління на підприємства, розташовані на території регіону (надання права на підприємництво, припинення діяльності підприємств через порушення чинного законодавства тощо).

Слід зрозуміти, що вказані положення є основою вимог, згідно з якими повинна формуватись система управління розвитком регіону, визначатись її структура, механізм функціонування та ін. Необхідно також ознайомитись з основними засобами, за допомогою яких здійснюється управління регіональною економікою (програми комплексні регіональні, галузеві, міжгалузеві та спеціальні).

Питання для самоконтролю

1. Поняття концепції розвитку регіону.
2. Етапи розробки концепції.

3. Комплексна регіональна програма як засіб державного регулювання регіонального розвитку.
4. Суб'єкт та об'єкт управління.
5. Сутність організаційної системи управління.
6. Основні риси організаційних систем управління.
7. Основні чинники та принципи побудови організаційної системи управління.
8. Методи розробки організаційних систем управління.
9. Функції управлінських органів на різних рівнях (обласні, міські, районні).

У результаті вивчення даної теми студенти повинні:

знати

- сутність регіонального розвитку;
- сутність організаційної системи управління;
- чинники, принципи та методи проектування організаційних систем управління;

уміти

- пояснити особливості регіональних проблем, що підлягають регулюванню;
- розкрити структуру органів державного управління на регіональному рівні (область, місто);
- охарактеризувати основні риси організаційних систем управління.

Теми для рефератів

1. Особливості управління регіональною економікою в умовах ринку.
2. Чинники і принципи побудови організаційних структур управління регіональним розвитком.
3. Зарубіжний досвід регіонального управління.

Література [1; 2; 6; 11; 12]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Ищук С. І.* Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика) . — К., 2000. — С. 21–35.
2. *Ищук С. І.* Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. — К., 2006. — С. 8–32.
3. *Концепція* державної регіональної політики: Затв. Указом Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001.
4. *Курочкін Г. Ф.* Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Навч. посіб. — К., 2004.
5. *Регіональна* політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. С. Максименка. — К.: Логос, 2000.
6. *Розміщення* продуктивних сил: Підручник / За ред. В. В. Ковалевського. — К., 1998.
7. *Розміщення* продуктивних сил України: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисцип. — К., 2000.
8. *Руденко В. П.* Географія природоресурсного потенціалу України. — Л., 1993.
9. *Стеченко Д. М.* Розміщення продуктивних сил і регіоналістика. — К., 2006.

Додаткова

10. *Жук М. В., Круль В. П.* Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України: Підручник. — К., 2004. — С. 116–118.
11. *Економічний* словник-довідник / За ред. С. В. Мочерного. — К.: 1995.
12. *Паламарчук М. М., Паламарчук О. М.* Економічна і соціальна географія України з основними теоріями. — К., 1998.
13. *Регіональна* політика України / За ред. К. Курдюкової. — К.: Наук. думка, 1995.
14. *Розміщення* продуктивних сил: Підручник / За ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлик, В. Ф. Семенова. — К.: Знання, 1998.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Розміщення продуктивних сил”	3
Зміст дисципліни “Розміщення продуктивних сил”	4
Тести	5
Список літератури.....	19

Відповідальний за випуск *А. Д. Везеренко*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп’ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-3958

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*